

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Bruselis, 2009.4.29
KOM(2009) 209 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI BEI REGIONŲ
KOMITETUI**

dėl pažangos, padarytos įgyvendinant Septintąją bendrąją mokslinių tyrimų programą

{SEK(2009) 589}

1. IŽANGA

Kurti žinias ir jomis naudotis skatina moksliniai tyrimai – juos atliekant kyla idėjos ir randami sprendimai, kaip paspartinti ekonomikos augimą, padidinti konkurencingumą ir užimtumą; be to, tie tyrimai padeda spręsti sudėtingas ilgalaikes, pavyzdžiui, klimato kaitos ir visuomenės senėjimo problemas. Svarbiausias Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos¹ (toliau – Septintoji bendroji programa) tikslas – prisidėti kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę, mokslo darbuotojų, mokslinių žinių ir technologijų Europos vidaus rinką, kurioje užtikrinus konkurenciją, geriau suderinus mokslinių tyrimų veiklą ir didesnę dėmesį skyrus pagrindinėms visuomenės problemoms, didinamas mokslo ir technologijų srities meistriškumas. Septintojoje bendrojoje programoje mokslo ir technologijų prioritetai susiję su tvaria plėtra, todėl ši programa svarbi Lisabonos strategijos įgyvendinimo priemonė, galinti paremti tvarią Europos plėtrą pasaulinėje ekonomikoje ir sukurti jos dinamišką visuomenės poreikius atitinkančią žinių ekonomiką, kurioje tarša anglies dvideginiu būtų maža.

Dar iki ūkio krizės kilusios ilgalaikės problemos neišnyko, o Lisabonos strategijos tikslai reikšmingesni nei kada anksčiau. Siekiant įveikti minėtas problemas ir padėti ekonomikos atkūrimo pagrindus, pats laikas moksliniams tyrimams ir inovacijoms išleisti kur kas daugiau, o ne mažinti finansavimą.

Šioje ataskaitoje įvertinta Septintosios bendrosios programos įgyvendinimo pažanga ir tai, ką dar reikia atlikti, kad būtų įgyvendinti pirminiai programos tikslai. Ataskaita pateikta vykdant Sprendime dėl Septintosios bendrosios programos² Europos Komisijai nustatytą įpareigojimą, ja remiantis 2010 m. bus atliktas tarpinis šios programos įvertinimas³. Aptartos temos išsamiau paaiškintos pridėtame Komisijos tarnybų darbiniam dokumente.

2. SUDĖTINGOS PLATAUS UŽMOJO INICIATYVOS PRADŽIA

Pagal skirtas lėšas ir įgyvendinimo sritis Septintoji bendroji programa gerokai didesnė už ankstesnę Šeštąją bendrąją programą. Septintojoje bendrojoje programoje derinamas tęstinumas ir naujovės. Toliau įgyvendinamos Šeštosios bendrosios programos gerai patikrintos sudedamosios dalys, pavyzdžiui, teikiamos *Marie-Curie* stipendijos, remiami Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros objektai ir Euratomo veikla, taip pat finansuojamas Jungtinis mokslinių tyrimų centras, kaip patikimas ir nepriklausomas mokslinės ir techninės paramos ES politikai įgyvendinti teikėjas. Tačiau Septintojoje bendrojoje programoje numatyta naujų turinio ir įgyvendinimo dalykų bei esminių naujovių, kurioms įgyvendinti reikia supaprastinti taisykles ir keisti valdymą.

Turimais 2007 m. ir 2008 m. duomenimis, Septintosios bendrosios programos įgyvendinimo pradžia sėkminga.

¹ Pagal EB ir Euratomo sutartis abi septintosios bendrosios programos (drauge vadinamos Septintąja bendrąja programa) pradėtos įgyvendinti 2007 m. Daugiau informacijos apie Septintosios bendrosios programos tikslus ir sandarą taip pat apie jos įgyvendinimą iki šiol žr. metinėse 2007 m. ir 2008 m. ataskaitose, skelbiamose <http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=reports>.

² 7 straipsnio 2 dalis, OL L 412, 2006 12 30, p. 1.

³ Ataskaitai parengti naudotasi Europos mokslinių tyrimų patariamojo komiteto 2009 m. vasario 19 d. nuomone, kurios kopija pateikta Komisijos tarnybų darbinio dokumento priede.

- Sprendžiant iš mokslo bendruomenės atsako į kvietimus teikti paraiškas, Bendrijos lygio mokslinių tyrimų paklausa didžiulė. Iš gautų daugiau kaip 36 000 paraiškų atrinkta finansuoti daugiau kaip 5 500. Atsižvelgus į dvipakopę paraiškų teikimo tvarką, bendrasis dalyvavimo rodiklis – 21,7 %.
- Pripažinta vertinimo proceso kokybė: 91 % vertintojų teigė, kad vertinimo proceso kokybė buvo tokia pati kaip nacionalinio vertinimo, kuriame jie dalyvavo, kokybė arba už ją geresnė.

Naujieji į Septintąją bendrąją programą įtraukti metodai, atrodo, pasiteisino.

- Sprendžiant iš to, kad atsiliepiant į pirmąjį kvietimą teikti paraiškas pateikta daugiau kaip 11 000 paraiškų, Europos mokslinių tyrimų taryba dirba sėkmingai. Prestižinėse mokslinių tyrimų įstaigose visoje Europoje jau vykdoma daugiau kaip 500 mažai nagrinėtų sričių mokslinių tyrimų, pradėtų atrinkus paraiškas, pateiktas atsiliepiant į pirmuosius kvietimus, paskelbtus pagal Europos mokslinių tyrimų tarybos schemas *Starting Grant* ir *Advanced Grant*.
- Pradėtos penkios didelio masto valdžios ir privačiojo sektorių partnerystės iniciatyvos (Bendros technologijų iniciatyvos, angl. *Joint Technology Initiatives*), kiekviena iš kurių yra savarankiškas teisinis vienetas pagal EB sutarties 171 straipsnį: IMI (naujoviški vaistai), ARTEMIS (įterptosios kompiuterinės sistemos), *Clean Sky*, ENIAC (nanoelektronika) ir FCH (kuro elementai ir vandenilis). Jau vykdomi projektai, pradėti atrinkus paraiškas, pateiktas atsiliepiant į pirmąjį ARTEMIS ir ENIAC kvietimą, neseniai paskelbtas antrasis kvietimas teikti paraiškas. Paskelbti ir kitų Bendrų technologijų iniciatyvų pirmieji kvietimai teikti paraiškas, ruošiamasi pradėti pirmųjų projektų vertinimą ir atranką.
- 2007 m. liepos mėn. pradėtos taikyti Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės (angl. *Risk Sharing Finance Facility*) paklausa didžiulė: patvirtinta 30 šios priemonės transakcijų, o pasirašytų paskolų suma 2009 m. pradžioje pasiekė 2 mlrd. EUR.
- Siekiant, kad nuolat didinamas Septintosios bendrosios programos biudžetas būtų valdomas efektyviai, įsteigtos dvi agentūros (Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga ir Europos mokslinių tyrimų tarybos Vykdomoji įstaiga), tačiau Komisijos tarnautojų skaičius tiesiogiai dėl to nepadidėjo.
- Padaryta pažanga paprastinant dalyvavimą Septintojoje bendrojoje programoje: įsteigus naująjį Garantijų fondą, nebereikia daugumos *ex-ante* finansinio perspektyvumo patikrinimų; taikant vienintelio registravimo priemonę, teisinius dokumentus užtenka pateikti tik kartą, o audito pažymų ir *ex-ante* finansinio pajėgumo patikrinimų reikia dešimt kartų mažiau, palyginti su Šeštąja bendrąja programa.

Kai kuriuos klausimus reikia nagrinėti ir svarstyti toliau.

- Suskaičiavus atrinktas specialiosioms programoms „Bendradarbiavimas“ ir „Pajėgumai“ pateiktas paraiškas, patikslinta bendroji mažųjų ir vidutinių įmonių dalyvavimo dalis, yra apytiksliai 11 % (pagal prašomą EB įnašą).
- Daugelio naujųjų valstybių narių mažesnius nei vidutiniai Septintosios bendrosios programos dalyvavimo rodiklius išlygina didesnis finansinis įnašas: ES-12 dalyviai gavo

beveik 5 % viso prašyto Septintosios bendrosios programos įnašo, palyginti su 2,8 % ES-12 dalimi bendrosiose ES-27 vidaus išlaidose moksliniams tyrimams ir plėtrai.

3. PAŽANGA SIEKIANT SEPTINTOSIOS BENDROSIOS PROGRAMOS TIKSLŲ

3.1 Europos mokslinių tyrimų erdvės kūrimas

2008 m. gruodžio mėn. valstybės narės priėmė bendrą 2020 m. Europos mokslinių tyrimų erdvės (angl. *European Research Area*) viziją⁴. Dalyvaudamos Liubianos procese, jos įsipareigoja bendradarbiauti tarpusavyje ir su Komisija, kad įgyvendintų šią viziją. Europos mokslinių tyrimų erdvės vizijoje numatytos tinkamos sąlygos ir paskatos atlikti didelio poveikio mokslinius tyrimus bei investuoti į mokslinius tyrimus ir plėtrą, papildoma Europos nauda kuriama, visų pirma, skatinant naudingą mokslo darbuotojų konkurenciją dėl meistriškumo, sudarant sąlygas mokslu darbuotojams, žinioms ir technologijoms laisvai judėti („penktoji laisvė“) ir remiant mokslinių tyrimų finansuotojų koordinavimą ir pramonės bei aukštojo mokslo atstovų bendradarbiavimą.

Septintoji bendroji programa ir jos keturios specialiosios programos, iš kurių kiekviena siekiama konkretaus tikslo, spartina Europos mokslinių tyrimų erdvės kūrimą.

Programa „Bendradarbiavimas“. ES pirmavimą pagrindinėse mokslo ir technologijų srityse užtikrinti remiant bendrai vykdomą mokslinių tyrimų ir plėtros veiklą ir atviras inovacijas

Naudodamiesi programoje „Bendradarbiavimas“ numatytais bendrai atliekamų mokslinių tyrimų priemonėmis, pramonės ir aukštojo mokslo atstovai gali bendrauti „atvirų inovacijų“ aplinkoje, kuri palanki laisvam žinių ir technologijų judėjimui. Prioritetinių temų pasirinkti lemia kriterijai, susiję su papildoma Europos nauda ir poveikiu Europos mokslinių tyrimų erdvės sisteminiui, nesvarbu, koks priemonės dydis ir taikymo sritis. Mažesniais mokslinių tyrimų ir plėtros projektais gali būti suinteresuotos mokslinių tyrimų grupės arba tie projektai gali būti susiję su konkrečiais politikos poreikiais, tačiau Septintojoje bendrojoje programoje atsižvelgta į tai, kad siekiant pirmą kartą mokslo ir technologijų srityse ir susisteminti Europos mokslinių tyrimų erdvę, reikia daugiau strateginio metodo, todėl būtina imtis didesnių programų ir didesnio masto bei kritinės masės strateginių iniciatyvų – Bendrų technologijų iniciatyvų taip pat valdžios ir privačiojo sektorių partnerystės projektų, dar vadinamų 169 straipsnio iniciatyvomis, per kurias ES dalyvauja valstybių narių drauge vykdomose mokslinių tyrimų ir plėtros programose.

Bendros technologijų iniciatyvos – tai naujoviškas valdžios ir privačiojo sektorių bendradarbiavimo metodas, tačiau reikia daug laiko ir pastangų jas įsteigti kaip „Bendrijos subjektus“. Per anksti spręsti, ar Bendrų technologijų iniciatyvų poveikis didinant ES pirmavimą technologijų srityje bus toks, kokio laukta, tačiau tikėtina, kad ateityje supaprastinus sistemą jos padės gauti didesnę ES investicijų į mokslinius tyrimus naudą. Pradėtos įgyvendinti trys naujos 169 straipsnio iniciatyvos: „Kasdienį gyvenimą palengvinanti aplinka“, EUROSTARS⁵ ir Europos metrologijos mokslinių tyrimų programa. Atsižvelgus į patirtį ir žinias, gautas įgyvendinant pirmąją Šeštojoje bendrojoje programoje numatytą 169

⁴ 2020 m. Europos mokslinių tyrimų erdvės viziją Konkurencingumo taryba priėmė 2008 m. gruodžio 2 d., žr. dok. Nr. 16767/08.

⁵ BONUS pasiūlymas turėtų būti pateiktas iki 2009 m. pabaigos.

straipsnio iniciatyvą (Europos ir besivystančiųjų šalių partnerystė klinikinių tyrimų srityje), ir remiantis ERA-NET schema, įsitikinta, kad derinti bendras nacionalinių programų įgyvendinimo pastangas naudinga, ypač ketinant bendro programų įgyvendinimo iniciatyvų imtis ateityje.

Programa „Idėjos“. Skatinti Europos mokslinius tyrimus atlikti išradingai ir meistriškai

Europos mokslinių tyrimų taryba tapo ypač gerai žinoma ir įtakinga Europos mokslinių tyrimų erdvės dalimi. Turėdama apytiksliai 7,5 mlrd. EUR biudžetą septyneriems metams, ji teikia tvirtą paramą mažai nagrinėtų sričių moksliniams tyrimams Europoje, kurių kritinę masę galima pasiekti tik ES lygiu. Pripažinusios Europos masto konkurencijos privalumus, kai kurios ES valstybės narės jau nutarė teikti nacionalines stipendijas tiems paramos prašytojams, kuriems Europos mokslinių tyrimų tarybos stipendijos nesuteiktos, nors atrankoje jie įvertinti gerai.

Pagrindinis laimėjimo elementas – įsteigta nepriklausoma iš garsių mokslininkų sudaryta Mokslo taryba. Bendradarbiaudama su Komisija, ji savarankiškai suformavo mažai nagrinėtų sričių mokslinių tyrimų strategiją, nustatė struktūras ir mechanizmus, kaip visose mokslinių tyrimų srityse įgyvendinti nuo mokslininkų iniciatyvų priklausomas vien meistriškumo kriterijumi pagrįstas stipendijų teikimo sistemas.

Nors sunkumai, kylantys tokio dydžio įstaigai pradėdant veikti, pašalinti, reikia toliau stengtis. 2009 m. turi būti baigtas įgyvendinimo struktūros perkėlimas į Europos mokslinių tyrimų tarybos Vykdomąją įstaigą. Nepriklausomas Europos mokslinių tyrimų tarybos vertinimas, kuriame būtų objektyviai apsvarstytas šios ankstyvos sėkmės mastas, turėtų padėti nustatyti tolesnio tobulinimo galimybes. Taip būtų prisidėta prie Europos mokslinių tyrimų tarybos, vienos iš svarbiausių tikrosios Europos mokslinių tyrimų erdvės sudedamųjų dalių, ilgalaikės sėkmės.

Programa „Žmonės“. Europos mokslinių tyrimų žmogiškąjį potencialą stiprinti užtikrinant galimybes mokslininkams laisvai migruoti

Sprendžiant iš to, kiek atsiliepiant į pirmuosius kvietimus pateikta paraiškų, kaip visada paklausios *Marie-Curie* stipendijos, teikiamos pagal programą „Žmonės“, naudingos siekiant subalansuotos mokslininkų migracijos Europos ir pasaulio lygiu bei kuriant aukštos kvalifikacijos judrią Europos mokslinių tyrimų ir plėtros darbo jėgą. Tačiau pramonės ir aukštojo mokslo stipendijomis būtų naudojamos geriau, jei pramonės bei mažųjų ir vidutinių įmonių atstovai būtų geriau informuojami apie galimybes.

Programa „Pajėgumai“. Stiprinti mokslinių tyrimų ir inovacijų pajėgumus Europoje

Visų programos „Pajėgumai“ priemonių paklausa milžiniška, ypač domimasi priemonėmis mažųjų ir vidutinių įmonių ir tokių įmonių susivienijimų atliekamiems moksliniams tyrimams remti.

Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros strategijų forume nustatytų 44 prioritetinių infrastruktūros projektų įgyvendinimą riboja Bendrijos ir nacionalinių išteklių stoka ir nepakankamas derinimas su kitomis finansinėmis priemonėmis (Europos investicijų bankas, struktūriniai fondai). Daugiau paskatų būtų suteikta ir finansinio planavimo saugumas būtų užtikrintas priėmus naują Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros objektų teisinio reguliavimo sistemą. Pažangiausiame pasaulyje tarptautiniame tinkle GEANT įdiegus

naujovišką hibridinio tinklo technologiją ir pradėjus teikti į naudotojus orientuotas paslaugas, įmanomas pasaulinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje. GEANT ir e. infrastruktūra EGEE (angl. *Enabling Grids for E-Service*) mokslininkams suteikia galimybes naudotis skaičiavimo pajėgumais visame pasaulyje.

Naudinga projektų „Mokslinių tyrimų potencialas“ ir „Žinių regionai“ veikla, nes kuriami kelis regionus, ypač konvergencijos regionus, apimantys moksliniai pajėgumai, tačiau tai veiklai nepakanka lėšų, kad būtų pasiektas pakankamai didelis poveikis, visų pirma naujosiose valstybėse narėse. Iš struktūrinių fondų 2007–2013 m. moksliniams tyrimams ir inovacijoms numatyta skirti maždaug tiek pat lėšų, kiek jų numatyta Septintojoje bendrojoje programoje, todėl geriau ir tiksliau naudojamos struktūrinių fondų lėšos derinamos su Septintosios bendrosios programos tikslais ir priemonėmis būtų gerokai naudingesnės visoje Europos Sąjungoje siekiant aukštesnio meistriškumo lygio mokslo ir technologijų srityse.

Sustiprintos pastangos sukurti mokslinių tyrimų ir visuomenės Europos lygio partnerystę. Septintojoje bendrojoje programoje pilietinės visuomenės organizacijos gali dalyvauti naudodamosi nauja finansavimo schema, o „visuomenės platformos“ rengia mokslinių tyrimų planus, pavyzdžiui, susijusius su dalykais, kaip antai socialinei darnai palanki miestų aplinka.

Europos mokslinių tyrimų erdvėje Septintoji bendroji programa padeda kurti nuoseklesnę ir geriau koordinuotą mokslinių tyrimų politiką, nes pagal tą programą remiamas atvirasis koordinavimo metodas ir Europos mokslinių tyrimų erdvės partnerystės projektų kūrimas pagal Liubianos procesą.

3.2 Indėlis į tvarią plėtrą

Vienas iš pagrindinių Septintosios bendrosios programos tikslų – atsižvelgiant į pramonės ir visuomenės poreikius skatinti tvarią plėtrą ir kartu taikant kitų sričių politiką ir priemones sukurti žinių ekonomiką, kurioje tarša anglies dvideginiu būtų maža.

Tarpdalykinių problemų sprendimas, visuomenės poreikiai ir politikos prioritetai

Septintojoje bendrojoje programoje ypač daug dėmesio skirta tam, kaip spręsti visuomenės problemas ir reaguoti į Bendrijos politikos prioritetus. Todėl per pirmuosius dvejus Septintosios bendrosios programos metus 44 % programos „Bendradarbiavimas“ biudžeto skirta tarpdalykiniams daugiausia aplinkos, energetikos, maisto, žemės ūkio ir biotechnologijų temų moksliniams tyrimams, įskaitant svarbiausias Bendras technologijų iniciatyvas *Clean Sky* („Švarus dangus“) ir *Hydrogen and Fuel Cells* („Vandenilis ir kuro elementai“), kurie atliekami atnaujintai **tvarios plėtros strategijai** paremti.

Septintoji bendroji programa svarbi sprendžiant **aplinkos problemas**, ypač įgyvendinant Veiksmų klimato srityje ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių paketą. Su tuo susiję biologinės įvairovės, nelaimių mažinimo ir Žemės stebėjimo klausimai.

Siekiant išspręsti **sveikatos ir demografines problemas**, pagal Septintąją bendrąją programą paremtas naujų priemonių ir paslaugų, kuriomis tvarkomos medicinos žinios ir užtikrinami nauji sveikatos priežiūros būdai, kūrimas; tam visų pirma įgyvendinama: programos „Sveikata“ (ypač Bendra technologijų iniciatyva *Innovative Medicines* („Naujoviški vaistai“)) ir „Informacinės ir komunikacinės technologijos sveikatos apsaugai“, pažangiausia rinkos iniciatyva „E. sveikata“ taip pat programos „Kasdienį gyvenimą palengvinanti aplinka“ ir „Informacinės ir komunikacinės technologijos senyviems žmonėms“.

Aktyviau įgyvendinamos Septintosios bendrosios programos priemonės **saugumo problemoms** spręsti, pavyzdžiui, su biologinio terorizmo grėsme susijusios iniciatyvos finansuojamos net tik tam, kad būtų sukurtos reagavimo į incidentus technologijos, bet ir tam, kad būtų išnagrinėti psichologiniai ir parengties aspektai, kurie yra svarbios prevencijos, krizių valdymo ir elgesio po krizės sudedamosios dalys.

Su keliomis sritimis susijusios **tarpdalykinės ir daugiadalykinės** (aplinkos, energetikos, transporto ir biotechnologijos) **problemos** Septintosios bendrosios programos priemonėmis sprendžiamos, pavyzdžiui, paskelbus kvietimą teikti paraiškas dėl biorafinavimo įmonių⁶ ir padėjus parengti ir pradėti įgyvendinti Europos jūrų ir jūrininkystės mokslinių tyrimų strategiją. Grynai technologiniai tyrimai papildyti pastangomis geriau suprasti pagrindinius veiksnius, kurie formuoja visuomenės raidą ir ekonomikos plėtrą Europoje. Paramos socialiniams, ekonomikos ir humanitariniams mokslams rezultatai naudojami naujoms politikos galimybėms kurti (pavyzdžiui, kaip tai padaryta kilus dabartinei finansų krizei).

Pagrindinės visuomenės problemos bus efektyviau sprendžiamos vykdant **bendrą planavimą** (t. y. telkiant pajėgas bei išteklius ir kuriant bendras strategijas). Pavyzdys galėtų būti Strateginis energetikos technologijų planas; jame numatyti procesai ir priemonės, kaip į veiklą veiksmingiau įtraukti vyriausybes, pramonės atstovus ir mokslinių tyrimų bendruomenes per Valstybių narių iniciatyvinę grupę, Europos pramonės iniciatyvas ir įsteigus Europos energetikos mokslinių tyrimų sąjungą; visų šių dalykų pagrindas – nuoseklus strateginis Europos mokslinių tyrimų planas.

Dėmesys realios ekonomikos poreikiams

Septintojoje bendrojoje programoje dar kartą išsipareigota atsižvelgti į pramonės poreikius, visų pirma bendradarbiaujant su Europos technologijų platformomis (ETP). Remiantis 36 veikiančiomis ETP, derinamos ir telkiamos mokslinių tyrimų ir plėtros pastangos, ypač tose teminėse srityse, kuriose aktyviai dalyvauja pramonės atstovai, pavyzdžiui, informacinės ir komunikacinės technologijos, nanotechnologijos, energetika, transportas ir kosmosas. Bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis ir per nacionalines technologijų platformas, Europos technologijų platformų sisteminamasis poveikis kur kas didesnis už Bendrosios programos įgyvendinimo sritis⁷. Kai kuriais atvejais Europos technologijų platformos tapo Bendromis technologijų iniciatyvomis.

Siekiant 15 % mažųjų ir vidutinių įmonių dalyvavimo padaryta pažanga mažesnė, nei tikėtasi. Labiau išpopuliarėjus, kaip tikimasi, specialioms mažųjų ir vidutinių įmonių rėmimo sistemoms, pavyzdžiui, neseniai pradėti įgyvendinti daug mokslinių tyrimų atliekančiomis mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirtai iniciatyvai EUROSTARS, reikės geriau išnagrinėti ir apsvarstyti tikslų ir dabartinių mažosioms ir vidutinėms įmonėms skirtų priemonių naudingumą.

Pramonės atstovai, visų pirma vidutinio dydžio įmonės, ypač domisi Septintosios bendrosios programos ir Europos investicijų banko lėšomis finansuojama naująja rizikos pasidalijimo finansine priemone, kurią įgyvendinant teikiamos paskolos labai rizikingoms mokslinių tyrimų ir plėtros investicijoms. Dabar paskolos teikiamos energetikos, informacinių ir

⁶ Pranešimo Nr. 2008/C 226/06.

⁷ <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/technology-platforms/docs/evaluation-etps.pdf>

komunikacinių technologijų, biologijos mokslų ir automobilių gamybos įmonėms 14 Europos valstybių, 2009 m. tokių paskolų ketinama teikti daugiau.

Politikos kryptių ir priemonių kuo geresnis derinimas ir sinergija siekiant visapusiškai išnaudoti Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir plėtros galimybes

Atsižvelgiant į prioritetų konkurenciją, ES tvarios plėtros ir darbo vietų kūrimo tikslams pasiekti atliekamų Bendrijos mokslinių tyrimų vertę pabrėžti būtina labiau nei kada nors anksčiau. Tačiau visapusiškai pasinaudoti ES mokslinių tyrimų galimybėmis galima tik nacionaliniu ir ES lygiu geriau susiejus ir suderinus politikos kryptis ir priemones, įgyvendinamas mokslinių tyrimų, inovacijų ir švietimo srityse; ypač gerai turi būti suderintos Bendrijos teikiamos finansavimo priemonės, įskaitant Konkurencingumo ir inovacijų programą, Švietimo ir mokymosi visą gyvenimą programas ir struktūrinius fondus. Suderintos turi būti ir kuriamos, ir įgyvendinamos programos.

Europa vis dar atsilieka, kai žiniomis ir mokslinių tyrimų rezultatais reikia pasinaudoti naujoviškiems produktams gaminti ir paslaugoms teikti. Būtina pašalinti kliūtis, trukdančias žinių, technologijų ir produktų, kuriems pagaminti tos žinios ir technologijos naudojamos, laisvam judėjimui; pagal visuomenės poreikius sukurtų naujoviškų produktų rinkoms atsirasti padėtų su paklausa susijusios priemonės, pavyzdžiui, standartizacija, viešieji prikimai ir teisinis reguliavimas („pirmaujančios rinkos“)⁸.

Vis dar neišspręsta problema (ypač svarbi finansų krizės metu), kaip subalansuoti trumpalaikių paklausos skatinimo priemonių poreikį ir apdairiai atliktas investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą, kurios padėtų Europoje sukurti žinių ekonomiką, kurioje tarša anglies dvideginiu būtų maža. Vienas iš pagrindinių Europos ekonomikos atkūrimo plano⁹ uždavinių – investicijos į energijos vartojimo efektyvumą, siekiant kurti darbo vietas ir taupyti energiją; investicijos į švarias technologijas, siekiant suteikti postūmį tokiems sektoriams kaip statybų ir automobilių persiorientuoti į mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų rinkas ateityje; ir investicijos į infrastruktūrą bei tarpusavio sujungiamumą, siekiant didinti veiksmingumą ir skatinti inovacijas.

3.3 Pasauliui atviri ES moksliniai tyrimai

Akivaizdu, kad dėl didžiausių pasaulinio masto problemų, pavyzdžiui, klimato kaitos, skurdo, užkrečiamųjų ligų, energetikos grėsmių, maisto ir vandens tiekimo bei piliečių saugumo, būtinas **tarptautinis bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje**. Įgyvendinant įvairias naujas Septintosios bendrosios programos schemas, pavyzdžiui, Specialiosios tarptautinio bendradarbiavimo priemonės, tiksliniai atvirieji kvietimai teikti paraiškas, projektų sujungimas ir programų lygiu suderinti kvietimai teikti paraiškas, siekiama paremti jungtinius visuotinės reikšmės sričių mokslinius tyrimus, kurie būtų naudingi ir ES, ir trečiosioms valstybėms. Vadinasi, tarptautinis bendradarbiavimas yra geriau integruotas į programą ir nelaikomas atskira veiklos sritimi.

Neseniai parengtame strateginiame Europos tarptautinio mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo plane pabrėžtas poreikis stiprinti valstybių narių ir Bendrijos partnerystę, siekiant veiksmingai prisidėti prie stabilumo, saugumo ir gerovės pasaulyje. Dėl šio plano

⁸ COM (2009) 116. Europos IKT mokslinių tyrimų bei plėtros ir naujovių diegimo strategija. Daugiau pastangų.

⁹ COM (2008) 800. Europos ekonomikos atkūrimo planas.

Europos mokslinių tyrimų erdvę lengviau atverti pasauliui: kaimyninės Europos valstybės į Europos mokslinių tyrimų erdvę integruojamos sudarant susitarimus dėl asociacijos su Septintąja bendrąja programa; bendradarbiavimas su pagrindinėmis trečiosiomis valstybėmis skatinamas pasirenkant tikslinius geografinius regionus ir temas bei sudarant geresnes pagrindines tarptautinio mokslinio ir technologinio bendradarbiavimo sąlygas, pavyzdžiui, pasauliniams mokslinių tyrimų infrastruktūros objektams, laisvai mokslo darbuotojų migracijai, abipusiam mokslinių tyrimų programų ir intelektinės nuosavybės teisių atvėrimui.

Yra daug mokslo ir technikos sprendimų, kaip Afrikoje sumažinti skurdą bei siekti visuomenės ir ūkio plėtros. Remiantis Afrikos ir ES partneryste mokslo, informacinės visuomenės ir kosmoso srityse¹⁰, plėtrai ir moksliniams tyrimams skirtos Europos ir nacionalinės lėšos telkiamos projektams, kurie įgyvendinami pagal Afrikos Sąjungos ir jos narių nurodytus poreikius.

Tarptautinis eksperimentinis termobranduolinis reaktorius (angl. ITER) – svarbus etapas siekiant įrodyti, kad pritaikius branduolių sintezės technologiją galima gauti milžiniškus švrios energijos kiekius. Šis vienintelis toks tikrai pasaulinis bendradarbiavimo projektas taip pat yra svarbus ir sudėtingas lyginamasis pavyzdys, kaip kuriama, valdoma ir finansuojama tarptautinė didelio masto mokslinė infrastruktūra.

3.4 Geresnis valdymas, kontrolė ir paprastinimas

Pagrindinis Septintosios bendrosios programos valdymo tikslas – siekti, kad už kiekvieną investuotą eurą atliktų mokslinių tyrimų poveikis būtų kuo didesnis (veiklos rodikliai), garantuoti, kad moksliniai tyrimai būtų finansuojami pagal taisykles (teisėtumas ir tvarkingumas) ir užtikrinti, kad finansinis klaidų poveikis būtų minimalus (ištaisymas). Nors šie tikslai nėra nesuderinami, kartais reikia priimti su jais susijusius kompromisinius sprendimus, todėl siekiant programą įgyvendinti sėkmingai ypač svarbu užtikrinti tinkamą tų tikslų ir kiekvienam iš jų skirtų ribotų išteklių pusiausvyrą.

Programos vykdymo rodikliai užtikrinami ypač konkurencingais kvietimais teikti paraiškas ir nepriklausomu moksliniu vertinimu. Valdymo procesai, tvarka ir priemonės turi būti paprastos ir veiksmingos siekiant, kad Bendrijos lėšos būtų investuojamos atsakingai ir kontroliuojamai, ir vengiant užkrauti administracinę našą. Be 2 skirsnyje išvardytų laimėjimų, padaryta aiški paprastinimo pažanga.

- Paprastinamas išlaidų atlyginimas, palaipsniui nustatant fiksuotuosius tarifus ir vienkartinės išmokas, o faktines išlaidas reikia pranešti, kai paramos gavėjai mano, kad taip paprasčiau.
- Palaipsniui diegiami vidutinių personalo sąnaudų apskaitos metodai. Tai labai svarbus žingsnis, nes apskaičiuojant personalo sąnaudas padaroma daugiausiai klaidų. Tačiau pradiniu bandomuoju etapu tokius personalo sąnaudų metodus taikys tik keli paramos gavėjai.
- Patobulinti ir suderinti visi programoje numatyti dokumentų pateikimo reikalavimai; naudojantis naujomis elektroninėmis priemonėmis, lengviau derėtis dėl susitarimų.

¹⁰ http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/EAS2007_action_plan_science_en.pdf

- Ataskaitų nebereikia teikti taip dažnai, kaip anksčiau; pradėjo veikti internetu pagrįsta sistema finansinėms ataskaitoms rinkti.
- Kad išvengtų dažniausių klaidų, paramos gavėjai gali naudotis aiškiais rašytiniais vadovais ir telefonu teikiama informacija.

Tačiau paprastinimas gali vykti tik pagal teisės aktuose nustatytus reikalavimus, visų pirma Bendrijų finansinį reglamentą, dalyvavimo bei rezultatų sklaidos taisykles. Kadangi šių taisyklių Komisija pati pakeisti negali, vykdydama pirmiau minėtus darbus, daugiausiai dėmesio ji skiria administracinėms kliūtims pašalinti, procedūroms tobulinti ir aiškiems nurodymams teikti. Nors šie laipsniški pakeitimai tinkami, vis dažniau pripažįstama, kad reikalavimai tikrai ir gerokai supaprastinti bus tik pakeitus pačias taisykles¹¹, užtikrinant kad transakcijų klaidos neviršytų priimtino lygio. Todėl reikės:

- kad visi susiję subjektai susitartų dėl tinkamos atskaitomybės ir rizikos prisiėmimo pusiausvyros. Europos mokslinių tyrimų patariamasis komitetas paragino Europos Parlamentą ir Tarybą leisti laikytis pasitikėjimu pagrįsto mokslinių tyrimų finansavimo metodo, pagal kurį leidžiama didesnė rizika. Atitinkamus pasiūlymus institucijoms aptarti Komisija pateikė savo komunikate „Siekiant bendro toleruotinos klaidų rizikos sąvokos supratimo“¹² ir ketina, *inter alia*, 2010 m. pateikti išsamų mokslinių tyrimų politikos srityje toleruotinos rizikos tyrimą, jei biudžeto tarnybos tam pakankamai pritartų;
- kad teisės aktų leidybos institucijos visapusiškai persvarstytų Bendrijos finansines taisykles, susijusias su būsimois bendrosiomis programomis. Tai turėtų padėti pasiekti daugiau aiškumo ir sumažinti administracinę naštą, be to, galėtų būti veiksmingiau taikomos naujos priemonės, sudarančios labiau strateginio metodo, kaip valdyti mokslinių tyrimų programą, pagrindą.

Komisija planuoja 2010 m. paskelbti komunikatą; tai būtų proga apsvarstyti šiuos klausimus.

Europos Sąjungos mokslinių tyrimų planai vis labiau derinami su politikos tikslų, susijusių su visuotinėmis ekonomikos, visuomenės ir aplinkos problemomis, įgyvendinimu. Todėl reikėtų apsvarstyti tiesioginio valdymo alternatyvas, siekiant sustiprinti ES mokslinių tyrimų politikos ir susijusio finansavimo, kuriuo remiami ES bendrosios politikos tikslai, skatinamąjį ir sisteminamąjį poveikį. Septintosios bendrosios programos dalims įgyvendinti sukurtos dvi agentūros (Mokslinių tyrimų vykdomoji įstaiga ir Europos mokslinių tyrimų tarybos Vykdomoji įstaiga), todėl didesnę Septintosios bendrosios programos biudžetą galima valdyti efektyviau nepadidinus Komisijos tarnautojų skaičiaus. Šios agentūros visas savo pareigas pradės vykdyti 2009 m. Remiantis agentūrų darbo vertinimais, jų veikla bus toliau tobulinama, siekiant kur kas didesnius mokslinių tyrimų biudžetus valdyti, projektų ir finansų valdymą atskyrus nuo politikos formavimo. Daugiau dėmesio taip pat reikėtų skirti tiems metodams, kuriais siekiama, bendradarbiaujant su suinteresuotosiomis šalimis ir valstybėmis narėmis, padidinti finansinės paramos daromą sisteminamąjį poveikį, pavyzdžiui, bendroms technologijų iniciatyvoms ir investicijoms pagal 169 straipsnį.

¹¹ Šeštosios bendrosios programos *ex-post* vertinimo ataskaita.

¹² http://ec.europa.eu/research/reports/2009/pdf/fp6_evaluation_final_report_en.pdf
COM (2008) 866.

4. IŠVADOS

Septintoji bendroji programa pritaikyta, siekiant padėti įgyvendinti ES tikslus – sukurti žinių ekonomiką, kurioje tarša anglies dvideginiu būtų maža. Įgyvendinant programą ieškoma būdų, kaip pagerinti valstybės ir privačių investicijų į mokslinius tyrimus ir plėtrą rezultatus ir pajvairinti jos priemones, kad papildoma Europos nauda būtų kuo didesnė.

Kaip ir anksčiau, Septintoji bendroji programa – svarbi priemonė meistriškumui mokslo srityje ir technologijų plėtrai skatinti pagal ES politikos prioritetus ir pramonės bei visuomenės poreikius. Programos svarba dar labiau įsitikinta dabartinėmis nepalankiomis ekonomikos sąlygomis. Įgyvendinant Septintąją bendrąją programą prisidedama prie mokslinių tyrimų ir privačiame, ir valstybiniame sektoriuje, pavyzdžiui, pagal Europos ekonomikos atkūrimo planą pradėtos vykdyti valdžios ir privatačiojo sektorių partnerystės iniciatyvos, siekiant sukurti aplinkos neteršiančius automobilius, pastatus, kuriuose energija vartojama efektyviai, ir ateities gamyklas.

Ketindama toliau tobulinti ir prireikus pritaikyti Septintąją bendrąją programą, Komisija kreipsis patarimo į nepriklausomą ekspertų grupę, atliksiančią **Septintosios bendrosios programos tarpinį vertinimą**. Grupės ekspertų įgaliojimai turėtų būti patvirtinti 2009 m. rudenį, o vertinimas turėtų būti baigtas 2010 m. rudenį.

Tarpinis vertinimas ir tolesnės Tarybos, Europos Parlamento diskusijos su suinteresuotosiomis šalimis bus pagrįstos šiame komunikate ir prie jo pridėtame Komisijos tarnybų darbiname dokumente pateikta konkrečių klausimų analize. Tarpiniame vertinime ir diskusijose turėtų būti apsvarstyti šie pagrindiniai klausimai:

- Kaip pasiekti, kad Septintosios bendrosios programos ir būsimų bendrųjų programų poveikis kuriant Europos mokslinių tyrimų erdvę būtų didesnis?
- Ar naujosios priemonės (Europos mokslinių tyrimų taryba, Bendros technologijų iniciatyvos, 169 straipsnis, Rizikos pasidalijimo finansinės priemonės) veiksmingos siekiant tikslų, kuriems jos numatytos?
- Kaip labiau sustiprinti kelias mokslo šakas, pramonės sektorius ir politikos sritis apimančių bendradarbiaujant atliekamų mokslinių tyrimų poveikį ir padidinti papildomą jų naudą, siekiant geriau spręsti dideles visuomenės problemas?
- Ar Septintosios bendrosios programos priemonėmis pakankamai gerai užtikrinama Europos padėtis pasauliniame mokslo ir technologijų žemėlapyje?
- Ar veiksmingos paprastinimo priemonės? Ar norimus rezultatus gausime tolesnėmis priemonėmis, ar reikia apsvarstyti visiškai naujus metodus?

Tarpinio vertinimo rezultatų prireiks nutarus persvarstyti Septintąją bendrąją programą, be to, tie rezultatai bus ypač svarbūs pradedamoms diskusijoms dėl būsimų Europos Sąjungos finansinių programų, dėl Lisabonos strategijos po 2010 m. ir dėl kitos bendrosios programos.